

- національності». Образ врага. Сост. Л. Гудков; ред. Н. Конрадова. Москва. ОГИ, 2005. С.295.
2. Шелов-Коведяев Ф. Почему русские танки не вошли в Киев. ИНТЕЛПРОС. URL: <http://www.intelros.ru> > rulife
  3. Дугин А. Основы геополитики. Геополитическое будущее России. Мыслить пространством. Арктогея-центр. Москва. 2000. С.377-382.
  4. Владимир Путин написал статью про проект «анти-России». Откуда взялось это понятие? URL: <https://www.bbc.com/russian/news-57795642>
  5. Путін, знищуючи народ України, привітав його з Днем перемоги. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2022/05/8/7344847/>
  6. Стаття Владимира Путина «Об историческом единстве русских и украинцев». URL: <http://kremlin.ru> > news
  7. Росія: без ворогів ніяк не можна? URL: https://www-golosameriki-com.translate.google/a/vv-tb-on-levada-poll/3358867.html?_x_tr_sl=ru&_x_tr_tl=uk&_x_tr_hl=uk&_x_tr_pto=sc02
  8. Войну поддерживаем, ответственности за нее не несем — результаты соцопроса россиян. URL: <https://focus.ua/world/527812-voynu-podderzhivaem-otvetstvennosti-za-nee-ne-nesem-rezultaty-socoprosa-rossiyan>

УДК: 316.625 (075.8)

В. Мужичок, канд. пед. наук, доц.

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, Україна

М. Чаплак, викл.

Педагогічний фаховий коледж Чернівецького національного університету імені Ю.Федьковича

ІНСТРУМЕНТАРІЙ ФЕЙКОВОЇ СИСТЕМИ У ПОВНОМАСШТАБНІЙ ВІЙНІ МОСКОВІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ

V. Muzhychok, Ph.D., Assoc. Prof.; M. Chaplak, Assoc. Prof.

INSTRUMENTARIUM OF THE FAKE SYSTEM IN MOSCOWIA FULL-SCALE WAR AGAINST UKRAINE

Українофобія як консолідуюча ідеологія, ненависть до України, української мови та української культури, щодо її смислів і цінностей послідовно та планомірно на постійній основі культивувався в російськомовному середовищі на протязі трьох останніх десятиліть і є інформаційною війною проти українського народу та України як держави. Основна ціль цих дій – ослаблення та дезінтеграція українського суспільства та його територіальної цілісності, з метою захоплення та інтеграції в імперію «руцього міра». У процесі розхитування ціннісної та культурної матриці українського суспільства країною-агресором задіяні різні типи інформаційних воєн: консцієнтальні війни, спрямовані на заміщення свідомості; ментальні війни, спрямовані на зміну ідентичності, когнітивні війни, спрямовані на створення в інтелектуальному середовищі хибних наукових теорій, концепцій, фактів тощо. Потрібно зазначити, що в кожному із цих зазначених різновидів воєн одним із ключових понять виступає поняття «ворог», що дозволяє вибудувати систему координат буття на індивідуальному та суспільному рівнях.

Генезис останніх інформаційних воєн, ініційованих кремлем, на геополітичній карті ілюструє, вказує на те, що інспірування соціальної агресії супроводжується задіяним технологічним інструментарієм масових комунікацій у соціальних мережах. При цьому, можна спостерігати розігрування постановок, де ініціативу проявляють

підставні чи завербовані індивіди на території тієї країни, з якою кремль запланував військовий конфлікт. Такий прийом можна аргументувати тим, що в таких ситуативних моментах актори «знизу» на території іншої держави володіють більшою силою впливу, чим голоси офіційної влади московії. Після активізації колаборантів і сепаратистів (акторів «знизу») в країні опонента, підключаються актори «знизу» в інформаційно-комунікативних марафонах вже на території рф, які вимагають акторів першого порядку втрутитися в ситуацію в іншій країні [7].

Путінський режим застосовує найпідступніші методи та засоби руйнування свідомості людей та управління ними. Після чого афективна складова повністю перекриває раціональне сприйняття, роблячи можливим зміни навіть самих стійких соціальних зв'язків за допомогою зміни ціннісних пріоритетів. Країна-агресор всі роки свого правління приділяла дуже важливе значення всім трьом основним сферам маніпуляції масовою свідомістю: ідеологічній – пропаганда, економічній – реклама, соціальній – освіта та виховання. Вся практика пропутінського режиму була та є спрямованою на просування утопічно-злочинної ідеології «руцкого міра». Сучасні прояви колаборацій досить сильно пов'язані зі створеною корупційною системою у соціальних інституціях нашої держави. Саме корупцію злочинна влада кремля досить вдало використовувала з метою знищення державності, етнічності та русифікації (московізації) українського народу. Якщо проаналізувати всі роки незалежності нашої країни, то можна чітко відслідкувати московський слід у створенні проєктів хаотизації та абсурдизації у всіх державних соціальних інституціях [6].

Масштабність та токсичність розповсюдження фейкової інформації виступають новим викликом сучасному суспільству. Розповсюдження подібної інформації в останні роки досягло таких масштабів, які призвели до того, що термін «фейк» став досить популярним і впізнаваним. Сучасна фейкова інформація здійснює значимий вплив на свідомість людей. Така інформація може легко призвести до хаотичності у суспільстві тієї чи іншої держави. Потрібно зазначити, що фейк – це усвідомлене викривлення чи придумування дійсності, а фейковою новиною виступає повідомлення, побудоване на викривлених фактах, з метою отримання певної користі [4]. Фейк у ЗМІ – це відповідний текст, фото чи відео, що публікується під виглядом журналістського матеріалу, щоб ввести публіку в оману відносно тієї чи іншої події та підірвати довіру до журналістів. Т.Снайдер вказує на те, що спочатку адепти «політики вічності» розповсюджують фейкову інформацію, потім заявляють про те, що всі новини є брехнею, і в результаті, - що реальні лише ті події, які організували вони. Кремлівська кампанія з метою втопити міжнародну суспільну дискусію у видумці почалася ще в 2014 році на території України [2].

Коли ми обговорюємо ефекти інформаційних і фейкових воєн, ми можемо висунути гіпотезу про існування самого ж таки феномену фейку. Фейкова система є сьогодні складовою різноманітних маніпулятивних технологій на теренах цифрового світу таких як: генералізація стереотипів; домінування опозицій «свої-чужі», «ми-вони»; стигматизація інших соціальних, етнічних і конфесійних груп; домінування етноцентризму та етнофаворитизму; конструювання образу жертви як атакуючого ворога; трансформація «сприйняття людини людиною» у «сприйняття людини не-людиною»; розквіт конспірології та «полювання на відьом»; ефект «групомислення» (груподумство) та «фейку».

Для приборкання ненависті населення до рашистського режиму на окупованих територіях кремлівська хунта застосовує страх, так як сама емоція часто виникає на основі протистояння. За допомогою сили над мирним населенням у цих регіонах, рашисти поставили собі за мету заставити українців визнавати та поважати злочинну фашистський устрій сучасної московії. Кремлівська хунта на окупованих територіях за

допомогою інформаційно-комунікативних марафонів старається викривити свідомість українців таким чином: 1) створює інструментарій фейкового впливу, що провина за розв'язання підступної злочинної війни знаходиться на демократичному світі та українській владі; 2) просуває викривлену історичну політику, спрямовану на історичний фейк триєдиного «руцього народу», на його «священну історичну місію» у боротьбі добра зі злом (такі наративи як «священна історична місія», «руські» – це народ, що визнаний Богом для тієї чи іншої місії» вказують про нав'язування ідеології фашизму (рашизму)); 3) нав'язує ідею, що майбутнє в українців може бути тільки з московією, а не із демократичним світом (тут застосовуються насильницькі технології такі як фільтраційні табори, щоб заставити «полюбити та поважати» тоталітарний режим кремля); 4) інтенсивно розповсюджує фейки, що знецінюють демократичний світ, на основі чого, старається виправдати злочинні дії московії; 5) жорстоко карає за спроби вираження української позиції та незадоволення рашистським режимом серед населення (застосовуються антилюдські, жорсткі насильницькі методи впливу).

На нашу думку, для запобігання впливу кремлівської злочинної влади на свідомість мас в інших країнах, потрібно посилити заходи із проявів корупції, колабораціонізму та сепаратизму. Для цього, в першу чергу, треба зробити акцент на запобіганні маніпулятивного впливу в соціальній сфері (освіті та вихованні). Саме вона є фундаментом і запорукою формування здорового патріотичного суспільства, спрямованого на цінності демократичного світу та вимагає створення «соціальних технологій» [1] щодо запобігання та профілактики деструктивного соціально-психологічного впливу, посилити рівень підготовки фахівців на основі новітніх підходів (особистісного, особистісно-акмеологічного [5] тощо) щодо формування достатнього рівня критичного мислення [3]. У сьогоднішній час, на превеликий жаль у цій сфері (як і в інших) спостерігаються прояви корупції, колаборацій. Наприклад, повторення працівниками соціальної сфери нав'язаних наративів прокремлівською пропагандою через несформоване критичне мислення («воюємо до останнього українця», «не все так однозначно» тощо). Особливо небезпечними такі прояви є в системі освіти та виховання підростаючих поколінь, де закладаються основи патріотизму та людяності в цілому. Позитивним є те, що починаючи з 2022 року такі прояви зустрічаються досить рідко, у порівнянні з 2014 роком, але навіть одиничні випадки можуть призвести до негативних наслідків.

Література

1. Панок В.Г., Зварич І.М., Чаплак Я.В., Чернописький О.М. Психологічне консультування: теорія та практика: *Навч.-метод. посібник*. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2011. 272 с.
2. Снайдер Т. Шлях до несвободи: Росія, Європа, Америка; перекл. з англ. Г. Герасим; Львів: Човен, 2020. 392 с.
3. Терно С. Світ критичного мислення: образ та мімікрія. *Історія в сучасній школі*, (7-8), 2012. 27-39. Режим доступу: <https://www.academia.edu/5074723>.
4. Чаплак Я. В. Чуйко Г. В. Кліпова хаотичність як маніпулятивна технологія соціально-психологічного впливу в кіберпросторі [Електронний ресурс] *Психологічний часопис: збірник наукових праць* / за ред. С.Д. Максименка. No 3. Том 13. К.: Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України, 2018. С. 21-40. Режим доступу: <https://doi.org/10.31108/2018vol13iss3pp21-40.16>.
5. Чаплак Я. В. Формування готовності психолога-консультанта до творчої самореалізації в професійній діяльності на основі особистісно-акмеологічного підходу: *збірник наукових праць: філософія, соціологія, психологія*. Вип. 16. Т. 2. С. 145-156.
6. Чаплак Я. В. Психологічний інструментарій дослідження проявів колабораціонізму в соціальних мережах. *Забезпечення психологічної допомоги в*

секторі Сил оборони України: зб. тез Всеукр. міжвід. психол. форуму (м. Київ, 30 червня 2022 р.). Київ: «Вид-во Людмила», 2022. С.317-319.

7. Чуйко Г.В. Зварич І.М. Специфіка інформації в Інтернеті. *Психологічний часопис : збірник наукових праць*. За ред. С.Д. Максименка. 2019. Т.5. Вип. 12. К. : Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України. С.21-42. DOI: <https://doi.org/10.31108/1.2019.5.12.2>

УДК 35

О. Потіха, канд. іст. наук

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна

Лубкович Н., канд. іст. наук

Галицький фаховий коледж імені В'ячеслава Чорновола, Україна

ГІБРИДНИЙ ХАРАКТЕР РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ ТА ЇЇ ІДЕОЛОГІЧНА СКЛАДОВА

О. Potikha, PhD; N. Lubkovych, PhD

HYBRID CHARACTER OF THE RUSSIAN-UKRAINIAN WAR AND ITS IDEOLOGICAL COMPONENT

Дев'ять років тому, в лютому 2014 р., розпочалася російсько-українська війна. Російська Федерація, порушуючи норми та принципи міжнародного права, двосторонні та багатосторонні угоди, анексувала Автономну Республіку Крим і Севастополь, окупувала окремі райони Донецької та Луганської областей. Ця війна засвідчила, що її планування та ведення російською Федерацією стало суттєвим відступом від традиційних методів і способів ведення війни.

Сьогодні російсько-українська війну називають «гібридною», аргументуючи тим, що Росія використала раніше невідомі способи та методи. Проте на думку українських істориків практично всі її інструменти (спроба закріплення свого впливу на українських теренах через підтримку лояльних українських політичних середовищ, внутрішньополітичний розкол українського суспільства засобами пропаганди, відкрите військове втручання, намагання представити агресію як внутрішній громадянський конфлікт) випробовувала російська влада ще з XVII–XVIII ст. Найбільш яскраво подібний сценарій застосували більшовики під час Української революції 1917–1921 рр. [2].

В умовах російсько-української війни, РФ вдало поєднала традиційні (зброю) і нетрадиційні (інформаційний вплив) методи. Головна мета нетрадиційних методів, тобто інформаційної війни – вплив на свідомість і поведінку людини за допомогою маніпулювання інформацією, щоб змусити її мислити і діяти в інтересах агресора.

До інструментів інформаційної війни входять: політична пропаганда, дезінформація, технології викривлення інформаційного простору, використання компроматів, інформаційного бруду, неправдивої інформації. За допомогою таких методів можна змінити систему цінностей та інтересів громадян іншої держави, підірвати її суверенітет та незалежний розвиток [1].

Інформаційна війна як складова гібридної війни є специфічною, адже неможливо визначити її початок і кінець. Вона не має лінії фронту, ніяких юридичних і моральних норм та правил, ведеться без офіційного оголошення так, що країна, яка зазнала такого нападу, не відразу про це дізнається.

До переліку найбільш популярних та ефективних інструментів інформаційних технологій, які застосовує проти України Росія, відносять ЗМІ, інтернет-ресурси, соціальні мережі [1]. Найнебезпечнішим є те, що РФ спотворює факти та намагається